

Nematova Shaxlo Qahramon qizi

*SamDChTI Sharq tillar fakulteti Filologiya va tillarni
o'qitish (xitoy tili) yo 'nalishi muxlisnematov151@gmail.com*

Nematov Muxlisbek Bahodir o'g'li

*SamDChTI Ingliz fakulteti
muxlisnematov151@gmail.com*

Keldibekova Shahzoda Qahramon qizi

*Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Termiz Filiali Davolash Fakulteti
keldibekovashaxzoda@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqola Xitoy klassik adabiyotining ahamiyati qanchalik yuqori ekanligini ifodalab beradi. Xitoy klassik adabiyoti Xitoy adabiyoti tarixidagi yorqin klassik asar hisoblanadi. Xitoy klassik adabiyotida she'r, roman, nasr, so'z va qo'shiq kabi turli ko'rinishdagi badiiy ifoda usullari mavjud bo'lib, ushbu usullar Xitoy klassik adabiyotini rang-barang va yorqin qiladi. Ming yillar davomida Xitoy an'anaviy madaniyati Xitoy klassik adabiyotini tarbiyalagan va Xitoy klassik adabiyoti Xitoyning an'anaviy madaniyatini sezilarli darajada boyitib, an'anaviy madaniyatga ham yanada chuqurroq ta'sir qilgan.

Kalit so'zlar: Klassik adabiyot, "Qo'shiqlar kitobi", Konfutsiychilik, Xitoy faylasufi

THE IMPORTANCE OF CHINESE CLASSICAL LITERATURE

Abstract. This article shows how high the importance of Chinese classical literature is. Chinese classical literature is a brilliant classic in the history of Chinese literature. Chinese classical literature has various forms of artistic expression, such as poems, novels, prose, words, and songs, and these methods make Chinese classical literature colorful and vivid. For thousands of years, Chinese traditional culture has nurtured Chinese classical literature, and Chinese classical literature has greatly enriched Chinese traditional culture and deeply influenced traditional culture.

Key words: Classical literature, "Book of Songs", Confucianism, Chinese philosopher

KIRISH.

Adabiyot - bu tildan ijtimoiy hayotni aks ettirish uchun tasvirlarni shakllantirish uchun foydalanadigan til san'atining bir turi. Xitoy mumtoz adabiyoti keng ma'noda xitoy adabiyotiga, jumladan, yozuvchilar, asarlar, adabiy voqealar, adabiy uslublarning kelib chiqishi va rivojlanishi, adabiy harakatlar, maktablar, adabiy nazariyalar, matn tadqiqotlari va yozuvchilar haqidagi tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. 'asarlar va boshqalar.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Qadimgi Xitoy adabiyoti tarixiga o'xshash. Tor ma'noda Xitoy klassik adabiy asarlarini nazarda tutadi. Adabiyot tarixining odatiga ko'ra, uni Qingcha bo'lgan adabiyot, Qin va Xan adabiyoti, Vey, Jin, Janubiy va Shimoliy sulolalar adabiyoti, Suy, Tang va Besh sulolalar adabiyoti, Son va Yuan adabiyoti, Ming va Qing adabiyotiga bo'lish mumkin. Adabiyot. Adabiy asarning vakillik shakllariga she'rlar, lirikalar, qo'shiqlar, she'rlar, insholar, romanlar va boshqalar kiradi, ularda ko'plab mashhur bo'limlar mavjud. Xitoy klassik adabiyoti Xitoy xalqining eng qimmatli madaniy meroslaridan biridir.

Adabiyot bu insonlarni tarbiyalaydigan, ruhiyatini oziqlantiradigan, ta'bir joiz bo'lsa "ko'zlarini ochadigan" beqiyos kuch, inson aqliy va ruhiy omiling mahsulidir. Buyuk ma'rifatparvar yozuvchi Abdulla Qahhor aytganidek, "Adabiyot atomdan kuchli..." Agar uning kuchi "o'tin yorish"ga sarf qilinmasa, adabiyot pokiza va muqaddas ish bo'lib qolsa, hech shak-shubha yo'qki, badiiy so'zning kuch-quvvati ortib boradi.

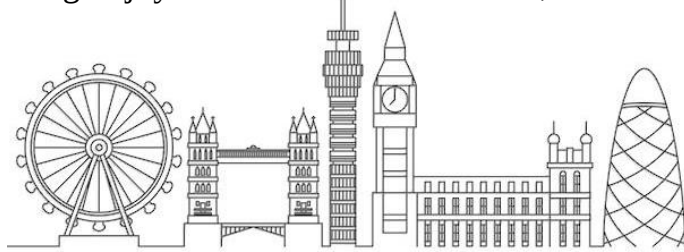
So'z insonni tarbiyalaydi. Uni fikr mushohadasiga yo'naltiradi. Jamiyatda inson ruhining muhandislari butun millat, kerak bo'lsa dunyo xalqlarining yuragidagi tug'yonlarini uyg'oya oladi. Zero, badiiy so'z qudrati katta. Bunga bee'tibor davlat taqdiri tanazzulga yuz tutadi. O'zbek adabiyoti esa dunyo adabiyoti vallamatlaridan desak, mubolag'a qilmagan bo'lamiz.

Odatda, Sharq adabiyoti deyilganda, ko'z oldimizda Navoiy, Lutfiy, Xorazmiy, Bobur, Jomiy kabi siymolar gavdalanadi. Bu bejiz emas. Darhaqiqat ular buyuk uyg'onish davrida nasr va nazmda samarali va sermahsul ijod qilishgan. Biroq, Sharq Movarounnahr yoki Xuroson yoxud Fors olami bilan cheklanib qolmaydi. Sharq adabiyotiga koreys, xitoy, turk, arab, yapon, hind kabi millatlarning ma'naviy boyliklari ham kiradi.

Ushbu xalqlar adabiyoti hamisha o'zining g'oyaviy klassik ahamiyati bilan ajralib turadi. Qadimgi sharq adabiyoti axloqiy-didaktik ruhi bilan sug'orilgan asarlarni jamlagan bo'lsa, g'arbda hayotga muhabbat, insonlarni sevish, umrdan zavq olish kabi g'oyalar ilgari suriladi. Qiyosiy olib qaraganda, Osiyoning axloqini tarbiyalagan Navoiy, Lutfiy, Bobur, Konfutsiy kabi ijodkorlar Sharq olamiga nasr va nazmning bir necha ming yillik tamal toshini qo'yib ketdi. Ularning davomi sifatida bugun ham jamiyatga xos bo'lgan qarashlarni, muammolarni olib chiqadigan ijodkorlar tug'ilmoqda. Kitobxonga o'z ruhiyatini singdirayotgan, axloqan tuzatish va tarbiyalashga hissa qo'shayotgan, millatning yaqqol fikrini ochiqalayotgan qalam sohiblari qatlami o'z tasavvuri orqali davlat va jamiyat manfaatlariga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari adabiyotning bir necha yo'llarida ham Osiyo davlatlari odimlamoqda. Misol uchun buyuk yapon muallifi Yasunari Kavabata 1968-yilda adabiyot bo'yicha Nobel mukofotiga sazovor bo'lgan.

O'zbekiston va Xitoy adabiyoti o'ziga xosligi, yangi zamon Xitoy adabiyoti.

Xitoy adabiyoti Ibroni va hind tillari bilan bir qatorda tug'ilishidan buyon uzluksiz davom etayotgan eng qadimiy adabiy an'ana va jarayonlardan biridir. Agar Xitoy sivilizatsiyaning dastlabki elementlarini rivojlantirgan joylardan biri deb hisoblasak, bu

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

qarash boshqacha bo'lishi mumkin ham emas. Bevosita Xitoy adabiyoti deganimizda ko'z oldimizda eng birinchi Konfutsiy gavdalanadi. Konfutsiy (xitoycha mil. avv. 551-479 yil) — Xitoy faylasufi, konfutsiychilik asoschisi va siyosiy arbob bo'lgan. Uning saboqlari va faylasufligi Xitoy, Koreya, Yaponiya va Vetnam xalqlarining o'y-fikri va hayotiga chuqur ta'sir ko'rsatgan.(Wikipedia) Konfutsiy hikmatlari Sharq adabiyotining pand-nasihat yo'nalishida yozilgan yirik ma'naviy merosdir. Ushbu jihati bilan Xitoyning qadimgi adabiyoti Movarounnahr va Xurosonda mavjud bo'lgan adabiy qarashlarga o'xshaydi. Misol uchun buyuk ma'rifatparvar shoir Alisher Navoiy ham o'z ijodini, eng avvalo, insonni komil bo'lishiga bag'ishlagan, shuningdek asarlariga didaktik ahamiyat va e'tibor qaratgan. Konfutsiy hikmatlarini Alisher Navoiyning birgina "Xamsa" asari tarkibiga kiruvchi "Hayrat ul-abror"ga qiyoslashimiz mumkin. Konfutsiyning "Jarohat uchun adolatni, ezgulik uchun faqatgina ezgulikni qalqon biling"(Sevara Alijonova tarjimas) hikmati "Hayrat ul-abror"ning uchinchi maqolati-Salotin bobiga to'g'ri keladi. Yoxud Xitoyga bo'lgan munosabatni Alisher Navoiy "Farhod va Shirin" asarida Farhodning tug'ilishida ifoda etadi, yani uning mamlakatini Chin deb ataydi. Ushbu jihatlar har ikkala millatning bir-biriga azaldan yaqinligiga dalolat beradi. Yangi zamon Xitoy adabiyoti bir necha xususiyatlari bilan bugun farq qiladi. 20-asr davomida xitoy adabiyoti zamonaviylikka qo'shila boshladi, ammo bu jarayon 1949 yildagi inqilob bilan to'xtatildi. 70-yillarning oxiriga qadar adabiyot "sotsialistik realizm" bilan ajralib turardi va eng zamonaviy tendentsiyalarga ega bo'lmagan edi. Bu holat so'nggi o'n yilliklarda o'zgarib, Xitoy adabiyoti Osiyo ichida va tashqarisida katta erkinlik bilan targ'ib qilinmoqda, ammo baribir rejim nazorati ostida va potentsial senzurasida ostida qolmoqda.

“Qo‘shiqlar kitobi” mening yurtimdagi ilk she’riy to‘plamidir. Bahor va kuz davrida tuzilgan, bu taxminan G'arbiy Chjou sulolasining bahor va kuz davrining o'rtalarigacha bo'lgan asarlar to'plami hisoblanadi va bu to'plamda jami 305 ta maqola mavjud, bu 2500 yil oldin she'riyat ijodining eng yuqori yutug'ini ifodalaydi. "Qo'shiqlar kitobi" dagi asarlar Helening barcha librettolari bo'lib, ular uch qismga bo'linadi: "Shamol", "Nafosat" va "Qo'shiq". Shamol ohang, milliy shamol esa turli mamlakatlardan kelgan mahalliy musiqani bildiradi. Jami 160 ta maqola mavjud. "Shamol" va "Ya" Chjou sulolasining siyosiy tanazzul davridagi ijtimoiy hayotni aks ettiruvchi asarlar bo'lib, "Bianfeng" va "Bianya" nomi bilan ham mashhur. Yaben - "Daya" va "Xiaoya" ga bo'lingan musiqaning nomi, bu Chjou sulolasi tomonidan boshqariladigan hududning musiqasi bo'lib, jami 105 bobdan iborat. "Qo'shiq" - bu madhiya va qurbonlik uchun musiqa bo'lib, u uchta qismdan iborat: "Chjou Song", "Lu Song" va "Shang Song", jami 40 qismdan iborat.

“Qo‘shiqlar kitobi” 500 yildan ortiq ijtimoiy hayotni turli rakurslardan aks ettiruvchi mazmunan juda boy. Uning mazmuni asosan quyidagi jihatlarini o‘z ichiga oladi: Unda Chjou sulolasining asoschisi Xoujining tug‘ilishidan tortib, Qirol Vuning Shan sulolasini yo‘q qilishigacha bo‘lgan ko‘plab afsonalar va tarixlar hikoya qilinadi. Masalan, Dayadagi “Shengmin”, “Gongliu”, “Mian”, “Xuangyi” va “Daming” she’rlar bilan

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

yozilgan tarixdir. Ijtimoiy tartibsizlikni aks ettiring, urush azoblarini tasvirlang va haqiqatni tanqid qiling. Shoh Li va Chjou podshosi Yoning ikki avlodi siyosiy jihatdan buzuvchi edilar va jiddiy chet el istilolaridan aziyat chekdilar, natijada ular hukmdor sinfining buzuvchiligi, hukmdorlar va xalq o'rtasidagi ziddiyatlarni aks ettiruvchi ko'plab she'rlar yaratdilar. Masalan, "Daya"dagi "Sangrou"da notinchliklar paytida odamlarning ko'chirilishi, halok bo'lishi va jarohatlanishining fojiali manzarasi ochib berilgan. Dayadagi "inhibitsiya". U hukmdorlarni buzuvchi xalq-atvori, hamma narsaga e'tibor bermasligi, faqat ichkilikbozlik va maroqli hayot kechirishlari uchun shafqatsizlarcha tanqid qildi.

"Qo'shiqlar kitobi" to'plami badiiy ijodda juda o'ziga xosdir. Avvalo, "Qo'shiqlar kitobi"dagi asarlarda real hayot ko'p jihatdan tasvirlangan, hayotda turli tabaqaga mansub kishilarning turli tuyg'ulari ifodalanganligi, real hayotning tom ma'noda aks etishi uning asosiy xususiyati hisoblanadi. Keyinchalik yozuvchilar she'riyatning ijtimoiy hayotdan ajralish tendentsiyasiga e'tiroz bildirganlarida "Qo'shiqlar kitobi"ni misol qilib keltirardilar. Ikkinchidan, "Qo'shiqlar kitobi"da qiyoslash va takomillashtirish usullaridan keng foydalanilgani ajoyib badiiy effektlarga erishgan. "Bi" metafora va o'xshatish bo'lib, she'rda "mushuk" qo'llarni solishtirish uchun ishlatiladi va "jade" go'zallikni solishtirish uchun ishlatiladi, bu ikkalasi "Wei Feng · Shuo Shu" ekspluatatorlarni kalamushlarga qiyoslaydi. bu narsalar uchun metafora. "Xing" "qo'shiq so'zini" qo'zg'atish uchun "boshqa narsalarni so'z" degan ma'noni anglatadi. Bu she'r yoki she'riyat bobining boshlanishi. Masalan, "Qin Feng Jian Jia" "Jian Jia yashil" ning qorong'u kuz tovushidan foydalanadi. Oppoq shudring esa ayozdir" Sahna hayajonni uyg'otadi va quyidagini qo'zg'atadi, bu she'rni yanada burilishli va evfemik qiladi.

Xitoy klassik adabiyoti insoniyat tarixidagi eng boy va qadimiy madaniy meroslardan biridir. Uning ahamiyati faqatgina badiiy estetikada emas, balki Xitoyning falsafiy, ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarini ifodalashda ham katta rol o'ynaydi. Xitoy klassik adabiyoti, ayniqsa Konfutsiy, Laozi, va boshqa mashhur yozuvchilar tomonidan yaratilgan asarlar, xalqning dunyoqarashi va turmush tarziga ta'sir ko'rsatgan. Bu adabiyot nafaqat Xitoyning o'zida, balki dunyo bo'ylab madaniyat va ilm-fan rivojlanishiga o'z hissasini qo'shgan.

Xitoy klassik adabiyotining asarlarida ko'plab universal mavzular, masalan, insoniyat, axloqiy mas'uliyat, oila, jamiyatdagi tartib va boshqa muhim qadriyatlar yoritilgan. Shuningdek, Xitoy adabiyoti, o'zining nafaqat tarixiy, balki falsafiy va estetik merosi bilan ham zamonaviy adabiyot va san'at uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilgan.

Shu bilan birga, Xitoy klassik adabiyoti Xitoyning madaniy merosining ajralmas qismiga aylangan va o'z vaqtida o'sha davrni tushunishga yordam beradi. Bu adabiyot nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki insoniyatning umumiy madaniyati va rivojlanishiga qo'shgan katta hissasini ko'rsatadi. Xulosa qilib aytganda, Xitoy klassik adabiyoti, uning o'ziga xos falsafasi, adabiy uslubi va tarixiy ahamiyati bilan nafaqat Xitoy, balki butun dunyo madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Liu Xie (2003). The Literary Mind and the Carving of Dragons
2. Chen Zhi (2011). Chinese Literature: A Very Short Introduction
3. Stephen Owen (1996). The Poetry of the Early T'ang
4. David R. Knechtges (2010). Ancient Chinese Literature: A Reference Guide
5. Martin Kern (2004). The Bamboo Annals: An Ancient Chronicle from the 3rd Century BCE
6. Richard Wilhelm (1967). The I Ching: The Book of Changes
7. William H. Nienhauser Jr. (1993). The Indiana Companion to Traditional Chinese Literature
8. Ha Jin (2006). The Crazy
9. Liu Zongyuan (2012). Selected Essays of Liu Zongyuan

